

О.О. СПІРКІНА

УДК 7.071.1 «1991/2001»(477.46)

МИТЦІ ЯК ПРЕДСТАВНИКИ ТВОРЧОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ЧЕРКАЩИНИ ПЕРШОГО ДЕСЯТИРІЧЧЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ЧИСЕЛЬНИЙ СКЛАД, ХАРАКТЕРИСТИКА, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА УМОВИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуті умови життєдіяльності митців Черкащини як представників творчої інтелігенції України у період між 1991-2001 рр. Проаналізований їх чисельний склад, дана їх характеристика та класифікація.

Ключові слова: умови життєдіяльності, митець, представник, творча інтелігенція, характеристика, класифікація.

Рассмотрены условия жизнедеятельности художников Черкасского региона как представителей творческой интеллигенции Украины в период между 1991-2001 гг. Проанализирован их количественный состав, была предоставлена их характеристика и классификация.

Ключевые слова: условия жизнедеятельности, художник, представитель, творческая интеллигенция, характеристика, классификация.

The conditions of the Cherkasy region artists' life activity as the representatives of the Ukrainian creative intelligentsia in the period between 1991-2001 years were considered. Their quantity was analyzed, their description and classification was given.

Key words: conditions of life activity, artist, representative, creative intelligentsia, description, classification.

Зміни, із проголошенням державної незалежності України, не оминули й культурне життя Черкащини, відкрилися якісно нові можливості для черкаської інтелігенції і визначилася її нова роль. Суспільство, вперше за багато десятиліть, набуло вільного доступу до надбань світової духовності та культури. В той же час розпочалися позитивні зрушення передусім у галузі відродження історичної пам'яті, повернення забутої або забороненої культурної та мистецької спадщини,

вивільнення творчої ініціативи, активізації культурного життя, зокрема на Черкащині, піднесення народної творчості тощо.

Проблемі дослідження формування, умовам життєдіяльності та ролі творчої інтелігенції у суспільному житті окремих регіонів України присвятили свої праці ряд науковців, а саме В.І. Абакумова [1; 2], Т.Ю. Анпілогова [3], В.А. Добровичинська [4], Д.І. Малежик [5], С.І. Нестуля [6], О.А. Тарапон [7], М.А. Шипович [8-10] та інші.

В докторській дисертації В.І. Абакумової предметом дослідження виступають діячі культури України, які, професійно займаючись творчою працею, розвивали та поширювали культуру в період системних змін 1985-1991 рр. [1]. Т.Ю. Анпілогова вивчає процес формування та використання радянською владою гуманітарної інтелігенції Донбасу у своїй політиці протягом 1921-1928 рр. [3]. В.А. Добровичська бере до уваги особливості становлення української, польської, єврейської, російської, чеської, німецької інтелігенції Західної Волині у міжвоєнний період ХХ ст. та її діяльність на тлі суспільно-політичних процесів і внесок у розбудову життя регіону [4]. Д.І. Малежик розробляє професійно-кваліфікаційну структуру української творчої інтелігенції в повоєнний період 1945-1953 рр. [5]. Предметом дослідження кандидатської дисертації С.І. Нестулі є конкретно-історична та теоретична діяльність наукової та творчої інтелігенції в становленні Всеукраїнського Археологічного комітету 1917 – початок 1930-х рр. [6]. О.А. Тарапон присвятила своє дослідження становищу, суспільно-політичним позиціям та основним напрямкам і формам літературно-мистецької діяльності інтелігенції в умовах українізації 1923 – початку 1930-х рр. [7]. В той час як М.А. Шипович в дисертаційному дослідженні розглянула різні загони літературно-мистецької інтелігенції України 1920-х рр.: письменників, художників, скульпторів, музикантів, діячів театру, її соціальні характеристики, стосунки з владою та громадсько-культурну діяльність [8].

Отже, хоча дослідженню творчої інтелігенції України присвячено чимало праць учених, але вивчення її в період першого десятиріччя незалежності України, тим паче Черкащини, залишається малодослідженим. Тому, ми вважаємо за необхідне, розглянути в даній статті чисельний склад митців, дати їм характеристику, класифікацію та розглянути умови життєдіяльності, в яких працювали

художники Черкащини 1990-х рр. минулого століття.

На Черкащині, багатій талановитими і самобутніми майстрами, живе і працює багато художників, творчість яких проявляється в найрізноманітніших напрямках та жанрах. Про це свідчить також наявність в Черкаській області таких організацій, як «Національна спілка художників України (Черкаський регіон)» (далі – НСХУ) та «Національна спілка майстрів народного мистецтва України (Черкаський регіон)» (далі – НСМНМУ).

Черкаська обласна організація НСХУ була зареєстрована ще в 1978 р. В той час до обласного центру приїхали за запрошенням художники П.Д. Козін зі Львова, М.В. Нестеренко з Ужгорода, І.О. Кулик та Д.Г. Нарбут з Івано-Франківська, подружжя скульпторів А.О. та О.А. Шилімових з Казахстану – перші члени НСХУ Черкаського регіону. Отже, для створення Черкаського обласного осередку НСХУ були запрошені випускники Київського державного художнього інституту (нині Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури) та Львівського декоративно-прикладного інституту (нині Львівська національна академія мистецтв), а пізніше на початку 1980-х рр. – випускники Ленінградського інституту ім. І.Ю. Рєпіна (нині Санкт-Петербурзький державний академічний інститут живопису, скульптури та архітектури ім. І.Ю. Рєпіна). Таким чином, художній цех Черкащини склали випускники вузів Москви, Ленінграда (Санкт-Петербурга), Києва, Харкова, Одеси, Львова, які мають притаманну тільки їм школу. Синтез шкіл, знання академічного малюнку створили в Черкасах міцний художній осередок, який здатний навчити молоде покоління азам мистецтва та дизайну [11].

В 1990-ті рр. минулого століття Черкаська обласна організація НСХУ поправу пишалася такими відомими не лише на Черкащині і в Україні, а й за її межами, художниками різних жанрів і видів

мистецтва, як народний художник України Д.Г. Нарбут, заслужені художники України Т.Ф. Гордова, І.І. Бондар, І.В. Фізер, О.В. Теліженко та заслужений майстер народної творчості Г.Ф. Грабовська. В кінці ХХ ст. на Черкащині сформувалась мистецька еліта, яка претендує на утворення Черкаської мистецької школи, один осередок якої відкрито в Черкаському інженерно-технологічному інституті (нині Черкаський державний технологічний університет (далі – ЧДТУ)), а другий – в Черкаському державному (нині національному) університеті ім. Б. Хмельницького (далі – ЧНУ) [11]. Потрібно відмітити, що в ЧДТУ почали займатися освітянською діяльністю у галузі дизайну ще в 1999 р., а з 2002 р. тут функціонує спеціалізована кафедра – кафедра дизайну. Викладають на кафедрі відомі фахівці з мистецтва і дизайну різного спрямування: голова Черкаського обласного осередку НСХУ, заслужений художник України, доцент Ю.П. Іщенко, заслужений художник України, доцент В.А. Афонін, голова Черкаського обласного осередку НСМНТУ, заслужений майстер народної творчості України О.М. Мартинова, а також відомі художники та дизайнери С.П. Деркач, Н.Г. Коваль, Л.Г. Шилімова-Ганзенко, Т.А. Куліш, І.В. Суржиков [12]. В ЧНУ кафедру образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва створили в першій половині 2000-х рр. Професорсько-викладацький склад кафедри був сформований з відомих митців Черкаської області: заслуженого художника України, доцента Т.К. Касян – завідувача кафедри, заслуженого діяча мистецтв України, професора В.І. Клименка, заслуженого художника України, професора І.В. Фізера, заслуженого художника України, професора І.І. Бондара, заслуженого художника України В.А. Олексенка, а також відомих художників Черкащини А.В. Дуненка, О.П. Костогриза, Л.А. Недосеко [13]. Навчальним закладом середньої освіти мистецького спрямування на Черкащині було професійно-технічне училище (далі – ПТУ) № 20 (нині Черкаський художньо-

технічний коледж), створений ще в 1974 р., випускники якого успішно працюють в області художниками та дизайнерами. Варто відмітити, що в середині 1990-х рр. минулого століття до ПТУ № 20 були зібрані найкращі творчі сили Черкаської області, які творили та популяризували декоративно-ужиткове мистецтво.

На Черкащині йде, на перший погляд, непомітний, але впевнений процес духовного народження нового образотворчого мистецтва. Воно суттєво збагачене привнесеним різними художніми школами знаннями та вмінням образного мислення та виразу. Наразі в Черкаській області створилась, уже оформилась і плідно творить палітра митців, які можуть презентувати мистецькою духовністю край Тараса та Богдана на найпрестижніших світових рівнях. А початок цьому було закладено саме в перше десятиріччя незалежності України.

Черкаська обласна організація НСХУ налічувала більше тридцяти членів з 1991 р. по 2001 р. В цей період на території Черкащини проживали та плідно працювали художники – члени НСХУ В.А. Афонін, М.П. Бабак, І.І. Бондар, В.П. Головка, Т.Ф. Гордова, Г.Ф. Грабовська, С.Й. Грабовський, А.В. Дуненко, В.П. Євич, В.О. Жигало, Ю.П. Іщенко, Т.К. Касьян, Г.С. Касьяненко, В.І. Клименко, Н.М. Клименко, П.Д. Козін, В.М. Костогриз, А.І. Кравченко, В.Г. Крючков, І.О. Кулик, І.Й. Лавріненко, О.М. Мазан, Є.С. Найден, Д.Г. Нарбут, А.С. Недосеко, Н.П. Недосеко, В.Д. Нестеров, М.В. Нестеренко, В.Ф. Никаноров, Н.Я. Нікіфорова, В.А. Олексенко, М.А. Прокопенко, С.В. Ридванецький, В.В. Роєнко, В.І. Селівестров, В.П. Сірий, Т.Д. Сосуліна, В.М. Співак, М.М. Теліженко, О.В. Теліженко, М.В. Ткаченко, О.С. Туренко, І.В. Фізер, В.І. Цимбал, М.А. Чуруканов, О.І. Шалабаєва, А.О. Шилімов, О.А. Шилімова, Л.Г. Шилімова-Ганзенко, В.О. Широков, В.М. Яковець.

З одного погляду на творчість черкаських художників видно наскільки вони різні.

Скажімо, з огляду на розмаїття жанрів: Черкащина багата на живописців, графіків, монументалістів, скульпторів, митців, що працюють у жанрі народної картини, сценографії, займаються арт-проектами, а майстри декоративно-прикладного мистецтва представлені практично у всіх існуючих жанрах. Не зважаючи на це, їх об'єднують формально-стильові ознаки народного мистецтва. І що особливо увіразнює митців «українського стилю» – це універсальність обдарування, характерна, до речі, риса українського народу.

Як зазначалося вище, ще однією провідною організацією, що об'єднує митців Черкащини, є Черкаський обласний осередок НСМНМУ. Офіційна дата його народження – 10 грудня 1993 р. Десять ентузіастів об'єдналися для того, щоб відроджувати та розвивати віковічні традиції народного мистецтва: О.С. Головка, Н.П. Журавель, О.М. Мартинова (наразі голова Черкаського обласного осередку НСМНМУ), В.Ф. Кузьменко-Волошина, О.М. Оуденко, О.В. Теліженко (голова Черкаського обласного осередку НСМНМУ від дня заснування до 2009 р.), Н.А. Харічкіна, М.А. Чуруканов та інші [14].

Потрібно відмітити, що декоративно-прикладне мистецтво є однією з найдавніших галузей художньої діяльності людини, адже людство здавна оточувало себе виробами з кераміки, дерева, різноманітними прикрашеними побутовими речами. Саме їх художній рівень, образне начало, зумовлювали розвиток цивілізації і рівень культури того чи іншого народу, були тісно пов'язані зі звичаями, національними та етнічними особливостями.

Черкаський обласний осередок НСМНМУ був створений тоді, коли інші творчі спілки почали занепадати, не витримуючи тиску соціально-економічного хаосу початку 1990-х рр. ХХ ст. Підтвердженням того, що колектив Черкаського обласного осередку Спілки, до складу якого в період з 1991 по 2001 р. входили такі славні майстри як, крім

перерахованих вище, А.П. Алексєєв, Я.М. Брюховецький, М.С. Гайдай, С.О. Гоменюк-Мельник, Т.Г. Дубовець, К.Д. Кайдаш-Машківська, М.Д. Коваль, І.І. Лисенко, Д.Г. Нарбут, Н.В. Некраса, О.М. Отнякіна-Бердник, О.В. Поліщук, Я.Ф. Ратушняк, З.В. Тимченко, М.Я. Тихонова, В.О. Швець, працював активно і дружно над реалізацією покладених на нього статутних обов'язків, є те, що в 1998 р. Черкаський обласний осередок Спілки був удостоєний почесного статусу Національного [14].

Наразі в Черкаській області існує більш ніж 1165 майстрів декоративно-прикладного мистецтва [15], що працюють над відродженням, збереженням та популяризацією традиційного вжиткового мистецтва Середньої Наддніпряни.

Черкаські майстри декоративно-прикладного мистецтва представляють свої досягнення у вишивці (Л.М. Бебешко, М.С. Гайдай, О.С. Головка, О.М. Мартинова, Н.В. Некраса, О.М. Оуденко, З.В. Тимченко, М.Я. Тихонова, С.І. Устименко, Н.А. Харічкіна), гончарстві (І.С. Сухий), кераміці (Я.М. Брюховецький, О.М. Отнякіна-Бердник, І.С. Сердюк, М.А. Чуруканов), автентичній народній ляльці (Н.М. Кузьменко), витинанці (Н.П. Журавель, Т.В. Крамаренко, Н.М. Кузьменко, М.М. Теліженко), художньому різьбленні по дереву (А.П. Алексєєв, М.В. Гладько, М.М. Теліженко, В.О. Швець), настінному живопису (С.О. Гоменюк-Мельник), декоративному розпису (Т.Ф. Гордова, Н.П. Журавель, В.Ф. Кузьменко-Волошина, О.В. Поліщук), писанкарстві (Т.Ф. Гордова, О.М. Мартинова, Я.Ф. Ратушняк), сценічному костюмі та світському вбранні (Г.Ф. Грабовська, Т.Г. Дубовець, М.Д. Коваль, О.В. Теліженко), художньому текстилі (Г.С. Касьяненко, В.В. Роєнко), срібних мініатюрах (М.В. Гладько) тощо. Хоча традиція настінного малювання на Черкащині останнім часом занепадала, проте зрідка його можна було ще зустріти в 1990-ті рр., зокрема в селах Маньківського району

Черкаської області. Вважається, що традиційний розпис Черкащини, однак дуже змінений, продовжили М.К. Муха, К.Д. Кайдаш-Машківська, сестри С.О. та Я.О. Гоменюки, Т.Ф. Гордова.

Проте помітно, що класифікувати творчу спрямованість майстрів декоративно-прикладного мистецтва Черкащини, досить складно і, можливо, лише умовно, оскільки переважна більшість митців не обмежується роботою лише в одному з різновидів народного мистецтва, а успішно поєднує два, а то й більше напрямків своєї творчої діяльності [14]. Так, О.М. Мартинова починала свою кар'єру і була відома в 1990-ті рр. як майстриня народної вишивки, зараз більш знана в писанкарстві. Витинанки Н.М. Кузьменко були початком її творчого шляху, а натепер її більше знають як майстриню автентичної народної ляльки. О.В. Теліженко досягла висот в розмаїтті жанрів – вона створює рушники, орнаменти вишиванок, ансамблі сценічного та світського вбрання. А.П. Алексеев – майстер художнього різьблення по дереву, крім того, працює в жанрі екслібрису. А.М.М. Теліженко має цілу палітру самовираження: художнє різьблення по дереву, кам'яна скульптура, кераміка, графіка, витинанка.

Що стосується художників – членів Черкаської обласної організації НСХУ, то серед них можна виділити митців, що працюють у наступних жанрах: живопис, графіка, скульптура. Серед графіків Черкащини періоду 1991 – 2001 рр. відомі імена таких митців, як заслужені художники України В.А. Афонін, В.А. Олексенко, І.В. Фізер та відомі митці В.О. Жигало, В.М. Костогриз, М.В. Нестеренко. Крім того, на Черкащині є художники-графіки, що займаються оформленням та ілюстрацією книг, плакатами – це заслужені художники України В.А. Афонін, В.А. Олексенко, М.А. Прокопенко, В.П. Сірий та відомий художник А.В. Дуненко.

На фоні цілої плеяди черкаських графіків, що присвятили своє життя оформленню та ілюстрації книг, вигідно виділяється ім'я

заслуженого художника України В.А. Олексенка. Ряд книг місцевої творчої інтелігенції, що вийшли у провідному видавництві «Брама-Україна» оформив «стиліст високої естетичної проби» [16]. Слід відмітити, що вже за першу книгу «Доба туманів», до якої ввійшли твори черкаського гурту «Гідрокартізон», В.А. Олексенко отримав диплом Національної спілки письменників України (далі – НСПУ) за краще оформлення книги та видавничє мистецтво [16; 17].

Більшість із черкаських скульпторів працювали і продовжують працювати в станковій скульптурі – це В.П. Головка, А.І. Кравченко, С.Й. Грабовський, В.Г. Крючков, А.О. Шилімов, О.А. Шилімова та інші. До речі, О.А. Шилімова – єдина жінка-скульптор на Черкащині такого високого професійного рівня, що не часто зустрінеш на теренах України. Скульптура малих форм яскраво представлена заслуженими художниками України І.В. Фізером та М.М. Теліженком і відомим професійним художником В.В. Димйоном, хоча майже всі скульптори звертаються до неї час від часу.

Заслужені художники України І.І. Бондар, Ю.П. Іщенко, П.Д. Козін, заслужені майстри народної творчості України І.Є. Деркач, В.І. Дрючило, заслужений діяч мистецтв України В.І. Клименко, відомі художники В.П. Євич, І.О. Кулик, В.Д. Нестеров, В.Ф. Никаноров, І.В. Солодовников та багато інших – є неперевершеними живописцями, що пишуть пейзажі, портрети, історичні портрети, натюрморти, тематичні картини побутового жанру тощо.

Серед художників Черкащини є і представники сучасного мистецтва, що працюють у таких напрямках живопису як гіперреалізм, неоекспресіонізм, трансавангард, постмодернізм тощо, а також створюють асамбляжі та беруть участь в арт-проектах, – це заслужений художник України М.П. Бабак та відомі митці В.М. Мальський, О.В. Нагорний, С.В. Ридванецький, О.О. Шепеньков, В.М.

Яковець та інші. Їх роботи знані не лише в Україні, а й за кордоном.

Так, в 2005 р. М.П. Бабак брав участь у 51-й Венеціанській біенале сучасного мистецтва з національним проектом «Діти твої, Україно» [18], показавши всьому світові на що здатні українські художники – представники сучасного мистецтва. А черкаського художника В.М. Яковця неодноразово називають в пресі одним із найяскравіших представників сучасного мистецтва кінця ХХ ст. – початку ХІ ст. в Україні.

В 1990-ті рр. в Черкасах та Києві проходив ряд монументальних акцій («Археологія» (в 1992 р.); «Розкопки» (в 1993 р.); «Він» (в 1995 р.); «Летючий голландець», «Зона спокою», «А.С.» (в 1997 р.); «Яхта Реємтсма», «Ніч незалежності», «Зелена серія», «Клаустрофобія», «Голгофа», «Великий потоп» (в 1998 р.)), молодіжних арт-виставок та арт-проектів («ХХ століття. Підсумки» (в 1996 р.), «Свіжий вітер», «Абстинентний синдром», «Стріли амура», «Відлига», «Обличчя епохи» (в 1999 р.); «Грань» (в 2001 р.)), організатором яких був епатажний черкаський митець В.М. Яковець. В 1997 р., за домовленістю з мером міста, В.М. Яковець провів масштабне дійство (до речі, унікальне для України) – огорнув триповерхову черкаську школу в живописні твори (арт-проект «Шлях до Відродження») [19]. Згодом, митець загорнув у живопис величезну споруду міської концертної зали (арт-акція «Ноїв ковчег»). Того ж року, під час свят міста, художник створив разом з кількома сотнями добровольців твір «Фонтан волі» (існуючий каркас міського водограю було переодягнено в живопис та інсталяції), а в 1998 р., зі ще більшим розмахом, він упакував адміністративну будівлю міськради в картини [20; 21]. В 1999 р. В.М. Яковець за свої неперевершені художні проекти отримав звання «Людина року» [22].

Серед митців Черкащини дуже багато було і є професійних художників та художників-аматорів, що не входили ні до НСХУ, ні до НСМНМУ, але від цього їх

талант, їх творчість не була гіршою. В період, що нас цікавить, на Черкащині проживали і працювали такі професійні художники, що не були членами вищеперерахованих організацій, як Г.М. Волошенюк, М.В. Гладько, І.Є. Деркач, В.В. Димйон, В.І. Дрючило, І.В. Забудський, А.І. Куксов, В.С. Паламарчук, І.С. Сердюк, О.О. Шепеньков та інші.

Крім того, практично в кожному місті, районі чи, навіть, селі, є свої самобутні художники-аматори як, наприклад, О.С. Доленко, І.А. Дружинін, В.О. Соломашенко та багато-багато інших. Наразі на Черкащині творчо працює більш ніж 200 самодіяльних митців [15]. Неможливо, на наш погляд, не згадати самобутнього українського живописця І.М. Гайдука, який написав понад шістьсот картин, включаючи портрети майже всіх гетьманів України та видатних державних діячів, а також створив живописні образи Мазепи, Бандери, Шухевича, Петлюри, розписав двадцять дві церкви та храми [23; 24], за що українська православна церква визнала його своїм заслуженим художником і відмітила пам'ятною медаллю «Заслужений іконописець України» [24].

В кінці 1990-х рр. минулого століття на Черкащині з'являється нова плеяда талановитих художників, до яких, зокрема, відносяться А. Алабіна, О. Кліменко, М. Сірий, Т. Черевань та інші. Молоді митці в той час, в основному, брали участь в молодіжних мистецьких виставках, перформансах та акціях, що проходили в рідному місті.

Взагалі, друга половина 1990-х рр. характерна для Черкас та сусідніх міст Черкаської області рядом перформансів, активною учасницею яких була молода мисткиня А. Алабіна: «Вічно жива містерія буття» (в 1997 р.), «Межа», «Родинка» (в 2000 р.), перформанс і відеоарт «Німеччина» (в 2000 р.), «Інтервенція», «Неприкаяні душі» (в 2001 р.) [25].

Вивчаючи життєвий та творчий шлях черкаських художників, не можливо не

помітити різноплановий талант деяких митців Черкащини. Серед художників є й письменники та поети, які своє бачення прекрасного навчилися передавати не лише фарбами та в камені, але й поетичними рядками та музикою.

Так, наприклад, М.Д. Коваль не лише є майстром автентичної крайки, а й поетом, співаком та кобзарем. Найвагоміше місце в його творчості займає пісня та улюблений інструмент – бандура. Сучасного кобзаря називають «Божою людиною з Великого Хутора», а його неперевершена гра відома у всьому світі [26].

Заслужений художник України М.П. Бабак – письменник та поет. За роман «Вільхова кров» він отримав диплом «Найвизначніші люди та події Черкащини 1998 року» в номінації «Книга року» [27]. І.В. Забудський почав писати вірші з 1981 р., опублікувавши збірки «Арсениада», «Постигение» (1998 р.), «Лісова прем'єра» (2000 р.) тощо. В.Ф. Кузьменко-Волошина не тільки майстриня з декоративного розпису, а й поетеса [28]. Збірки віршів художниці «Квітки любові», «Колискова матері», «Моринські барвінки» вийшли з друку у її власному оформленні. І.Й. Лавріненко працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва, а у вільний час пише вірші, друкувався разом з Є.С. Найденом та М.П. Бабаком у колективних збірках «Боже, ми вільні», «Доба туманів» [29]. Є.С. Найден – заслужений художник України і, водночас, пише вірші та прозу, має власну збірку «Автопортрет у часі», повість «...Берег всего». В.А. Олексенко – не лише неперевершений графік, а й поет. Друком вийшли його поетичні збірки «Доктрина серця» та «Крик».

Свої творчі доробки художники Черкащини 1990-х рр. виставляли, в основному, в Черкаському обласному художньому музеї. Від перших днів свого існування, а він був створений в 1991 р., художній музей став осередком відродження української національної культури. Тут постійно проводилися і проводяться дотепер

зустрічі з художниками, письменницькі поетичні вечори, виступи капели бандуристів, камерних оркестрів, ансамблю духової музики «Канон» і, звичайно, велика кількість як колективних, так і персональних виставок митців, що вже створили своє ім'я, а також молодих художників. В період, що нас цікавить, в Черкаському обласному художньому музеї пройшли персональні виставки наступних черкаських художників: В.І. Клименка (в 1992 р.); В.А. Олексенка «Магія знаку», В.О. Широкова (в 1995 р.); М.П. Бабака, В.І. Клименка (в 1997 р.); І.І. Бондаря, О.В. Нагорного (в 1998 р.); М.В. Гладька «Художнє срібло», М.А. Прокопенка, І.І. Бондаря, В.О. Широкова (в 1999 р.); В.Д. Нестерова (в 2000 р.).

Крім обласного художнього музею, в Черкасах виставки проходили і в інших осередках культури. Так, наприклад, в 1993 р. пройшла персональна виставка Г.М. Волошенюка, яка була присвячена 60-річчю голодомору в Україні, в Будинку вчителя; в 1995 р. відбулася персональна виставка І.І. Бондаря «Козацькі скарби» в Черкаському обласному краєзнавчому музеї, персональна виставка (посмертно) В.П. Євича в Черкаській обласній науковій бібліотеці ім. В. Маяковського (зараз – імені Т.Г. Шевченка); в 1999 р. пройшли дві персональні виставки І.Є. Деркача в Черкаському обласному краєзнавчому музеї та Черкаському обласному музично-драматичному театрі ім. Т.Г. Шевченка, а в 2000 р. персональні виставки І.Є. Деркача в Черкаському обласному краєзнавчому музеї та в Будинку «Дружби народів».

Черкаські художники виставлялися також в інших регіонах Черкащини. Пройшли персональні виставки В.І. Клименка в Каневі в 1991 р.; М.А. Прокопенка в Корсунь-Шевченківському в 1997 р.; І.І. Бондаря в Чигирині та в Державному музеї-заповіднику Т.Г. Шевченка в Каневі в 1998 р.; В.І. Клименка в Національному історико-культурному заповіднику «Чигирин», музеї Богдана Хмельницького в 1999 р.;

В.І. Клименка в Кам'янському історико-культурному заповіднику в 2000 р.; дванадцять персональних виставок І.Є. Деркача в Драбові в період з 1991 р. по 2001 р.

Крім того, черкаські митці брали активну участь в персональних і колективних виставках, художніх проектах та акціях в Києві та інших великих містах України.

Роботи черкаських художників побачили й за кордоном. В період з 1991 р. по 2001 р. пройшли персональні виставки І.І. Бондаря в Мюнхені (Німеччина), Берліні (Німеччина), Лондоні (Великобританія), Сонво (Каліфорнія, США), Сомборі (Югославія), Обнінську (Росія), Тирасполі (Придністровська Молдавська республіка) та були представлені художні проекти М. Маценка «Швейцарські гроші» в галереї Шупера в Мюнхені (Німеччина), «Акомодація, U jezuitow» в Познані (Польща).

В.М. Яковець брав участь в групових художніх виставках та художніх проектах, що проходили в Лос-Анжелесі (США), Осло (Норвегія), Відні (Австрія), Падуї (Італія), Малазі (Іспанія), Копенгагені (Данія), Гетеборзі (Швеція), в Польщі тощо. В 1996 р. в Торонто (Канада) проходила виставка картин українських художників, в якій брав участь В.І. Дрючило, до того ж його картини мали шалений успіх.

Отже, в період з 1991 р. по 2001 р. на Черкащині проживало більше тридцяти художників – членів НСХУ, більше двадцяти п'яти митців – членів НСМНМУ, професійні художники, що не входили до жодної з перерахованих вище організацій, та ряд аматорів. Крім самодіяльних художників та деяких майстрів декоративно-прикладного мистецтва, всі інші мали спеціальну професійну освіту. Здебільшого, черкаські митці – випускники Київського державного художнього інституту, Львівського декоративно-прикладного інституту або Ленінградського інституту ім. І.Ю. Рєпіна. Художники Черкащини працюють у жанрах живопису, графіки, скульптури, а майстри

декоративно-прикладного мистецтва розкривають свої таланти у практично всіх можливих напрямках творчої діяльності: ковальство, кераміка, гончарство, вишивка, витинанка, писанкарство, декоративний розпис тощо. Серед Черкаських представників творчої інтелігенції є ряд заслужених художників України, заслужених майстрів народної творчості України та заслужених діячів мистецтв. Вони беруть активну участь в персональних та групових виставках як на Черкащині і в Україні, так і за кордоном. Деякі художники розкривають свої таланти ще в поезії чи музиці.

В перспективі планується більш детально вивчити умови життєдіяльності художників Черкащини з огляду на економічну кризу 1990-х рр. та подолання ними складної грошової ситуації в умовах ринкових відносин, а також простежити як проголошення Незалежності України вплинуло на тематику їх творчості.

Література:

1. Абакумова, В.І. Діячі культури України в період системних змін 1985-1991 рр. [Текст]: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Абакумова Вікторія Іванівна; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2011. – 39 с.
2. Абакумова В.І. Творча інтелігенція України в період системних змін 1985-1991 рр. [Текст]: монографія / В.І. Абакумова; Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – 303 с.
3. Анпілогова Т.Ю. Гуманітарна інтелігенція Донбасу в період нової економічної політики (1921-1928 рр.) [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Анпілогова Тетяна Юріївна; Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2006. – 19 с.
4. Добровичська В.А. Інтелігенція в культурному житті Західної Волині (1921-1939) [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Добровичська Валентина Анастолівна; НАН України. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, Ін-т народознавства. – Л., 2006. – 19 с.
5. Малежик Д.І. Професійно-кваліфікаційна структура української творчої інтелігенції в повоєнний період (1945-1953 рр.) [Електронний ресурс] // Наукові конференції: Соціум. Наука. Культура. – Режим доступу до джерела: <http://intkonf.org/malezik-di-profesiyno-kvalifikatsiyna-struktura-ukrayinskoyi-tvorchoyi-intelidentsiyi-v-povoenni-1945-1953-ri/>. – Назва з екрана.
6. Нестуля С.І. Роль наукової та творчої інтелігенції в становленні Всеукраїнського Археологічного

- комітету (1917–початок 30-х років) [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Нестуля Світлана Іванівна; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 1998. – 17 с.
7. Тарапон О.А. Становище та діяльність літературно-мистецької інтелігенції України в умовах українізації (1923 р. – початок 1930-х рр.) [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Тарапон Оксана Анатоліївна; Київський ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 20 с.
 8. Шипович М.А. Літературно-мистецька інтелігенція України у 1920-і роки [Текст]: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Шипович Марина Анатоліївна; Донецький держ. ун-т. – Донецьк, 2000. – 20 с.
 9. Шипович М.А. Радянське керівництво та літературно-мистецька інтелігенція України: 20-ті роки [Текст] / М.А. Шипович // Український історичний журнал. – 2000. – № 1. – С. 95-102.
 10. Шипович М.А. Участь літературно-мистецької інтелігенції України у формуванні культурного простору Донбасу в 1920-ті роки [Текст] / М.А. Шипович // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: 36. ст. – 2001. – Вип. 18. – С. 251-255.
 11. Гордова Т.Ф. Проблема становлення Черкаської мистецької школи [Текст] / Т.Ф. Гордова // Вісник ХДАДМ: Збірка наукових праць. – Х., 2008. – № 11. – С. 40-45.
 12. Кафедра дизайну [Електронний ресурс] // Черкаський державний технологічний університет [сайт]. – Режим доступу: <http://www.chiti.uch.net/go.php/ktm/96/>. – Назва з екрана.
 13. Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. [Електронний ресурс] // Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.cdu.edu.ua/?show=3&kid=37>. – Назва з екрана.
 14. Жива традиція: майстри народного мистецтва Черкащини [Текст]: фотоальбом / [укл.: О.В. Теліженко, Т.М. Теліженко]. – Черкаси: Бізнес-Стиль, 2009. – 238 с.
 15. Бариш-Тищенко І.А., Семенюк А.В. Діяльність обласних центрів народної творчості в галузі традиційного народного декоративно-ужиткового та аматорського мистецтва [Електронний ресурс] / І.А. Бариш-Тищенко, А.В. Семенюк // Основні тенденції розвитку народного декоративно-ужиткового та аматорського мистецтва України на сучасному етапі: аналітичний огляд // Українські культурні дослідження: Експериментальна веб-сторінка науковців українського центру культурних досліджень. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/2009_zv_6_3.php. – Назва з екрана.
 16. Федорук О.К. Відкрита книга комп'ютерної графіки [Текст] / О.К. Федорук // Слово і час: Науково-теоретичний журнал. – Ін-т літ-ри ім. Т.Г.Шевченка НАН України, 2006. – № 2 (542). – Лютий. – С. 88-94.
 17. Кобиляцька В. Абетка масколір [Електронний ресурс] / В. Кобиляцька // Культура. – 2010. – 19 січня // ХайВей: Тобі є що сказати світові! [сайт]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/250163/>. – Назва з екрана.
 18. Сидоренко В. Венеціанське Бієнале і проблеми сучасного мистецтва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mari.kiev.ua/02.pdf>. – Назва з екрана.
 19. Лубенський А. Гипервизуальный проект черкасских художников: композиция из 300 работ 53 художников потрясла воображение черкашан [Текст] / А. Лубенский // Губернские ведомости. – 1997. – 3 июля. – С. 3.
 20. Лубенський А. Новая суперакция черкасских художников [Текст] / А. Лубенский // Контекст. – 1998. – 4 сентября. – № 18 (18). – С. 16.
 21. Лубенський А. Центр України [Текст] / А. Лубенський // Мій дім – Черкаси. – 1999. – № 11 (15). – Вересень. – С. 16-17.
 22. Володимир Яковець «Тексти» (Київ, 18-31.03) [Електронний ресурс] // Виставки в Україні: анонси, обзори. – Режим доступу: <http://exhibitions.in.ua/2010/03/829/>. – Назва з екрана.
 23. Художник и смерть: Иван Гайдук [Електронний ресурс] // Антенна. – 2004. – 16 октября // Умань: город, в котором мы живем [сайт]. – Режим доступу: <http://goroduman.com/node/1019>. – Названіє с екрана.
 24. Головка С. Иван Гайдук – «вільний художник незалежної України» [Електронний ресурс] / С. Головка // День. – 2009. – 21 серпня. – № 147. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/278866/>. – Назва з екрана.
 25. Анна Алабина [Електронний ресурс] // Арт-Галерея Лайм [сайт]. – Режим доступу: <http://lime-art.narod.ru/art/alabina/alabina-00.htm>. – Названіє с екрана.
 26. Боровик Ю. Михайло Коваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umka.com.ua/ukr/singer/?id=1396>. – Назва з екрана.
 27. Бабак Микола Пантелеймонович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія [сайт]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BA_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BC%D0%BE%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Назва з екрана.
 28. Черкаська обласна організація Національної спілки письменників України [Електронний ресурс] // Обласна бібліотека для юнацтва ім. В. Симоненка [сайт]. – Режим доступу: http://www.symonenkolib.c.k.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=64&Itemid=21. – Назва з екрана.
 29. Черкаська обласна організація НСПУ [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія [сайт]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B0%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%BE%D1%80%D0%BDB7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%A3. – Назва з екрана.

